

משנכנס אב ממעטים בשמחה

הגמרא מבארת מה נחשב לבניין (ולנטיעה) של שמחה:

תלמוד בבלי מסכת תענית דף יד עמוד ב:

אי זהו בניין של שמחה? זה הבונה בית חתנות לבנו (שבונה בית לבנו הראשון שעומד להתחתן, ועושה לו חופה בתוכו). אי זו היא נטיעה של שמחה? זה הנוטע אבורנקי של מלכים (אילן גדול הנטוע לצורך עשיית צל).

ומפורש בראשונים, שהוא הדין לכל בניין שעשוי לצורך נוי או לתוספת נוחות:

ר"ן על הרי"ף מסכת תענית דף ה עמוד ב:

ומדאמר בירושלמי... משמע לי, דכי אמרינן (שמה שאמרנו) 'אי זהו בניין של שמחה? זהו הבונה בית חתנות לבנו' - דלא דווקא, אלא הוא הדין לכל בניין שאינו צריך, דאינו נעשה אלא לבני ולהרוחה בעלמא.

❖ **האם שיפוץ הבית לצורך יופי, נכלל ב'בניין של שמחה' ואסור? או שדווקא 'בית חתנות' נאסר?**

ב. דברי הפוסקים

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיפים א-ב:

משנכנס אב ממעטין בשמחה... מראש חודש (אב) עד התענית, ממעטים במשא ובמתן (כרכישת חפצי מותרות ויוקרה), ובבניין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו, או בניין של ציור וכיזר (חריטה וכדומה בגבס או באבן, לקישוט קירות הבית), ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצילו, או מיני הדס ומיני אהלים (מין בושם. וכן נטיעת עצי נוי והקמת גינות נוי). ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות.

האחרונים מצינים דברים נוספים, שיש להימנע מעשייתם מראש חודש אב:

ילקוט יוסף סימן תקנא סעיפים ד, ו:

ממעטים בבניין של שמחה... והוא הדין לכל בניין שאינו לצורך מקום מגורים, אלא ליופי ולהרוחה בעלמא, שאסור לבנות בימים אלה. וכן אסור לבנות בניין מצוייר ומכויר... ויש להחמיר שלא לסייד או לצבוע את חדרי הדירה מראש חודש אב, עד התענית.

עם זאת, בשו"ת רבבות אפרים מבואר, שאין מניעה לטפל בגינה קיימת:

שו"ת רבבות אפרים חלק א סימן שעד:

לפני הבית יש הרבה עשב, ואחת לשבוע קוצצים את זה במכונה מיוחדת, ונשאלתי אם בתשעת הימים מותר... בפרט

הקדמה:

'אם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי לֶחְפִּי אִם לֹא אֶזְכְּרִי אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמִחָתִי'. זיכרון עיר הקודש ממלא ומקיף את כל אירועי חיינו, בין בשעת שמחה ובין בשעת עצב. ברגעים הכי מרוממים, כשעת העמידה תחת החופה, החתן מעלה את ירושלים על ראש שמחתו, ואומר בעיניים דומעות את המילים הנצחיות: 'אם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם'. כליל הסדר אנו שרים: 'לשנה הבאה בירושלים'. בסוף כל סעודה אנו מבקשים: 'ותבנה ירושלים עירך במהרה בימינו'. שלוש פעמים ביום, אנו מברכים ברכה מיוחדת על בניין ירושלים ועל בקשת הצמחת הישועה. הציפיה לגאולה השלימה, והאבל על החורבן כה גדולים - עד שבכל שנה, למשך כמה ימים, אנו נותנים ביטוי לצערנו הגדול. ועל כן בתחילת החודש בו נחרב בית המקדש הראשון וגם השני - אנו ממעטים בשמחה, וזוכרים.

שאלה: האם מותר לנטוע עצים או להקים גינת נוי יחידתית מראש חודש אב? ומה הדין בצביעת קירות מבנה, לצרכי נוי?

האם מותר לארגן פעילות חברתית יחידתית (כערב גיבוש, או מסיבת סיום של תע"מ במילואים) בלא מוזיקה, מראש חודש אב?

א. מקור הדין

שנינו במשנה:

משנה תענית פרק ד משנה ו:

משנכנס אב ממעטים בשמחה.

ומובא בגמרא:

תלמוד בבלי יבמות דף מג עמוד א:

תניא (שנינו בברייתא): קודם הזמן הזה (דהיינו מראש חודש אב ועד התענית) - **העם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן, מלבנות ולנטוע... לא כונסין (נושאים אשה), ואין עושין סעודת אירוסין** (אבל מותר לארס אשה ללא סעודה).

בתלמוד הירושלמי מבואר, שיש למעט דווקא בבניין של שמחה:

תלמוד ירושלמי תענית פרק ד הלכה ו:

אמר רבי יהושע בן לוי: ...בבניין של שמחה, אבל אם היה כותלו גוהה (נוטה ליפול) - סותרו ובונהו (מותר להרסו ולבנותו מחדש).

- ❖ מאלו טעמים מתיר הילקוט יוסף לקבלני בנייה, לבנות גם לאחר ראש חודש אב?
- ❖ האם ניתן להוסיף טעם נוסף להתיר זאת - שמדובר בפרנסה חיונית לעובדים רבים?

ד. קיום אירועים חגיגיים

לגבי קיום אירועים חגיגיים, נכתב בספרנו תורת המחנה (ח"ג נט, יא):

פשוט שאף פעולות אחרות המעוררות שמחה אסורות בימים אלו, על כן משנכנס אב יש להימנע גם מפעילויות חברתיות ושאר אירועים חגיגיים.

גם בספר פניני הלכה, נכתב בעניין זה (זמנים ח, יב):

אמרו חכמים במשנה (תענית דף כו ע"ב): 'משנכנס אב ממעטים בשמחה', כי ימים אלו הם ימי אבל על חורבן בית המקדש. לפיכך אין לקיים בהם אירועים משמחים, כדוגמת טיולים, נופש במלון, ואף מסיבות קטנות כדוגמת מסיבות רעים ומסיבת גיוס. ורק אירועים שמטרתם העיקרית היא חינוכית או ציבורית - מותר לקיים. וכן מי שנצרך למנוחה מסיבה בריאותית, יכול לצאת בימים אלו לחופשה במלון או בבית הבראה.

להשלמת העניין, נציין את דברי כף החיים (סימן תקנא, ס"ק א):

משנכנס אב ממעטין בשמחה - היינו מראש חודש ועד עשרה בו (י' באב) בכלל... ומי שנזהר בזה שלא לשמוח בעשרת ימים אלו, יזכה לעשרת דברים שעתיד הקב"ה לחדש לעתיד לבוא.

ה. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו 'תורת המחנה':

א. משנכנס אב אסור להשתתף בפעולות המעוררות לשמחה. על כן, יש להימנע מפעילויות חברתיות ושאר אירועים חגיגיים בימים אלו (גם כשלא מושמעת בהם מוזיקה).

ב. יש להימנע מרכישת חפצי יוקרה ומותרות, ומשיפוץ מבנים וסביבתם, או מעבר אליהם לצרכי הרווחה ונוי, (אולם אין מניעה לטפל בגינה קיימת, וכן יש מקילים בכל בנייה של מבני ציבור).

שעכו"ם עושה את זה, ואפילו אם עושה בעצמו... כי אחרת יתרבה העשב ויהיה קשה מאוד לקצוץ אחר כך... אין כאן שום שאלה, דכי (וכי האם) צריך לישב (לשבת) בחיבוק ידיים ולהיות בטל מכל מלאכה מראש חודש ואילך?... ולכן אין שום איסור לקצוץ עשבים.

בבן איש חי מבואר, שמותר להמשיך בבנייה שהתחיל בה לפני תשעת הימים:

בן איש חי שנה ראשונה פרשת דברים אות ג:

הבניין, אם אינו דבר הכרחי - אין להתחיל מראש חודש, אבל אם התחיל קודם - אין מפסיקין אם התחיל... אבל ציור וכיור - אפילו התחיל קודם, אסור.

ג. דין בית הכנסת ומבנים ציבוריים

על דברי השולחן ערוך שהובאו לעיל, כתב הרמ"א (סימן תקנד, סעיף ב):

ולצורך מצוה - הכל שרי (מותר). [כגון מי שאין לו אשה ובנים, שמותר לבנות לו בית חתנות. מגן אברהם].

ומובא באחרונים, שמותר לבנות בית כנסת בימים אלו:

בן איש חי שנה ראשונה פרשת דברים אות ג:

מיהו (אולם), בבית הכנסת יכולים לבנות אפילו ערב תשעה באב, ואפילו ציור וכיור, דצורך מצוה הוא.

❖ לפי זה, האם מותר לשפץ בית כנסת בבסיס צבאי?

יתרה מזאת, כתב בערוך השולחן (סימן תקנא סעיף ז):

ונראה דכל צורך רבים - מותר, דכל צורך רבים הוא (הוא) כלצורך מצוה.

מעבר לזה, יש לציין שהורו מפוסקי דורנו שקבלנים ופועלים רשאים להמשיך לבנות בימים אלו:

ילקוט יוסף סימן תקנא סעיף ד:

מותר להתחיל בבניית בניין לצורך דירה, גם אחר ראש חודש אב, וגם קבלני בניין שבונים דירות ושיכונים, מותר להם להתחיל לבנות גם אחר ראש חודש אב, עד התענית, אף שעושים זאת כדי להרויח ממון מהבניה, שכיון שבזמנינו יש מחסור גדול בדירות, לרגלי העולים לארצנו הקדושה שמתרבים והולכים, כן ירבו לעבודת השם יתברך, אין זה בכלל בנין של הרווחה שנאסר בימים אלה, ומכל שכן שיש בזה גם משום מצות יישוב ארץ ישראל.

'והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל
יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית
מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,
סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן
כתיבה ועריכה: רב"ט ר' יהודה בן חיים
הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com
להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה),
סרקו את הקוד הבא:

